

Espiritualitat sense adjectius

**Les persones que exploren la interioritat
fora del marc de la religió s'obren camí**

Per a Laia de Ahumada, «una religió, una espiritualitat, una qualitat humana (com en diguis) que no està encarnada no és autèntica».

Pipecosta, Cathopic.com

HILARIO IBÁÑEZ
«L'espiritualitat ha estat monopolitzada per les religions, però en realitat les desborda»

Malgrat el context d'un Occident orientat cap a una cultura «profundament, justificadament i fins i tot respectuosament agnòstica», com indica Ramon M. Nogués («Quin futur té la religió a casa nostra?», *El Pregó* n. 558), el cert és que també ens trobem amb la paradoxa que la mateixa postmodernitat «a vegades esdevé la porta a una nova espiritualitat» («Déu en temps líquids», *Quadern CJ* n. 215). En efecte, avui dia trobem un nombre creixent de persones obstinades en la cerca d'una espiritualitat fora del marc religiós.

Si bé és cert que des de les religions hi ha una crítica habitual a aquestes pràctiques, com ara que fan un sincretisme de les religions, que accedeixen a l'espiritual sense passar per les tradicions, que són una eina d'autoajuda o que només es miren el melic i que no toquen de peus a terra, convé indagar-hi més per trobar-ne els matisos. És el que va fer Laia de Ahumada, escriptora i autora d'*Espirituals sense religió* (Fragmenta Editorial, 2015), en entrevistar quinze persones que es movien en aquestes coordenades.

«Els uneix una nova manera de posicionar-se en el món, de relacionar-se amb la terra, entre les persones i amb el propi ésser. Intenten ser mestresses i amos de la seva vida, són persones crítiques i autocrítiques, que valoren la vida

i que se la juguen per defensar-la. També són persones molt interconnectades, que construeixen noves relacions de cooperació i de solidaritat, que no tanquen els ulls a les desigualtats presents en el món global i conscients que viuen en una casa comuna que s'ha de defensar i de respectar. I amb el propi ésser, són persones que es pregunten pel sentit últim de la vida», sintetitza Laia de Ahumada.

Pel que fa als motius de l'adscripció de més persones a aquestes tendències, De Ahumada ho atribueix al moment que estem vivint: «Cinquanta anys enrere hi havia molts més espais per poder estar amb tu mateix (el descans dominical era sagrat), el ritme de vida era molt més lent... Ara, aquesta banalitat, aquesta superficialitat, aquest córrer que semblen bales... Evidentment, són necessaris aquests espais perquè si no tothom acabaria boig.» D'aquí l'emergència de les meditacions transcendents, zen o *mindfulness* (consciència plena), que han arribat fins al món de l'empresa, «no perquè els treballadors siguin més feliços, sinó perquè rendeixin més», precisa De Ahumada.

El professor, filòsof i teòleg Hilario Ibáñez fa un pas més enllà i ho atribueix a unes mancances pròpies de les religions: «L'espiritualitat ha estat mono-

politzada per les religions i sembla que únicament pot donar-se dins d'aquest marc, i això no és cert, perquè l'espiritualitat desborda les religions; les religions no són més que, en el millor dels casos, vehicles perquè aquesta profunditat humana o espiritualitat sorgeixi i es canalitzi. Però massa sovint les religions es converteixen en el fi en si mateixes i ofeguen l'espiritualitat.» En aquest sentit, podria servir la reflexió del jesuïta Pierre Teilhard de Chardin: «La religió és per a aquells que necessiten ser guiats. L'espiritualitat és per a aquells que atenen la seva veu interior.»

Per a Ibáñez, que acaba d'escriure *Cuando la Vida nos vive* (Libros Indie, 2019) —on presenta deu persones en cerca d'espiritualitat fora de la religió, vuit de les quals estaven molt arrelades a l'Església catòlica—, «avui hi ha una presa de consciència cada cop més gran de la importància de la persona, de la seva interioritat i que hi ha una profunditat humana que és un anhel, al qual se li vol donar resposta». Seguint aquest raonament, per a aquest autor, «en aquesta cerca de l'autèntic, les religions s'han quedat en una etapa anterior, pertanyen a un moment històric i ara s'han quedat petites, no vehiculen aquesta ànsia de plenitud de l'ésser humà i per això hi ha una desafecció».

Transició sense ruptura per fer una relectura de la religió

Ibáñez, precisament, és algú que ha fet el trànsit des de la religiositat fins a allunyar-se d'ella i buscar aquests altres formats. «No es tracta d'un procés de ruptura, sinó de transició vers una altra manera de viure's, d'entendre's. En aquest procés de cerca, hi ha una incursió en altres savieses i tradicions allunyades del cristianisme. El curiós és que en aquestes tradicions es troba la profunditat del que havies viscut (l'arrel cristiana) i ho reformules amb major densitat. És una retrobada molt enriquidora i vivificant que permet fer una nova lectura de la religió, de la fe cristiana, de l'Evangeli de Jesús de Natzaret», fa balanç l'autor.

El mateix Ibáñez valora «la quantitat d'experiència, de compromís i de vivències que podem trobar en la mística cristiana, tot un cabal que

no sempre és retornat per la religió». I preguntat sobre si en aquest aprofundiment es troba una interioritat habitada —la tesi de sant Agustí, en el fons més íntim de mi mateix em trobo amb algú que no soc jo i que és Déu— o bé buida —el model de Ludwig Feuerbach, en el fons del castell no hi ha ningú, hi soc jo amb els meus pensaments—, Ibáñez recorda les limitacions del llenguatge a l'hora de copsar la realitat.

«Davant el misteri, l'indicible, això que et deixa esbalaït, l'experiència mística absoluta, quin nom li dones? Ho pots anomenar Déu, realitat, consciència, naturalesa còsmica... El problema és que quan a la paraula *Déu* li posem atributs, el cosifiquem. L'important no és la formulació correcta, sinó la vivència. "Jo i el Pare som u", diu a l'Evangeli de sant Joan, no és una conceptualització, és la realitat, és la profunditat de l'experiència», assegura Ibáñez.

«Noves heretgies», segons el papa Francesc

El papa Francesc ha alertat en diverses ocasions davant dues tendències actuals amb semblances a antigues heretgies: el pelagianisme i el gnosticisme. «Prolifera una mena de neo-pelagianisme per al qual l'individu, radicalment autònom, pretén salvar-se a si mateix, sense reconèixer que depèn, en el més profund del seu ésser, de Déu i

BERTA MENESES
«A certs sectors de l'Església els resulta difícil reconèixer la saviesa que hi ha en altres tradicions religioses»

Segons Hilario Ibáñez, en el procés d'aprofundiment en l'espiritualitat, «hi ha molta gent que es deslliga de la religió i després torna, i altres que no tornen». *Exe Lobaiza, Cathopic.com*

LAIA DE AHUMADA
«La interconviccionalitat ens diu que hi ha altres maneres de viure l'espiritualitat»

dels altres (...) Un cert neo-gnosticisme, per la seva banda, presenta una salvació merament interior, tancada en el subjectivisme, que consisteix a elevar-se "amb l'intel·lecte fins als misteris de la divinitat desconeguda"» (Carta *Placuit Deo* de la Congregació per a la Doctrina de la Fe, març 2018).

Igualment, la Conferència Episcopal Espanyola ha publicat la nota «*Mi alma tiene sed de Dios, del Dios vivo*» (Sal 42,3). *Orientaciones doctrinales sobre la oración cristiana* en què els bisbes constaten «el ressorgiment d'una espiritualitat que es presenta com a resposta a la "demanda" creixent de benestar emocional, equilibri personal, gaudi de la vida o serenitat per encaixar les contrarietats...; una espiritualitat entesa com a cultiu de la pròpia interioritat perquè l'home es trobi amb si mateix, i que moltes vegades no porta a Déu. Per això, moltes persones, fins i tot havent crescut en un àmbit cristià, recorren a tècniques i mètodes de meditació i de pregària que tenen el seu origen en tradicions religioses alienes al cristianisme i al ric patrimoni espiritual de l'Església».

Els bisbes recorden que «aquestes formes d'espiritualitat en què en tot el seu recorregut es prescindeix de la fe trinitària i, particularment de l'Encarnació, no són compatibles amb la fe cristiana, per distanciar-se amb claredat de la imatge cristiana de Déu». La religiosa filipense, Berta Meneses, valora aquesta nota: «Sento pena en comprovar com de difícil resulta a certs sectors de l'Església reconèixer la saviesa que hi ha en altres tradicions religioses, i acceptar obrir-se a una comprensió més inclusiva, entendre que això no significa un sincretisme. Com més profundament s'entra en el nucli de l'experiència que anima la pròpia tradició, més àmpliament s'està capacitat i potser inclinat a entrar, apreciar i aprendre les experiències d'altres tradicions.»

Meneses, que és docent a l'escola Nostra Senyora de Lourdes, a Barcelona, i on els seus alumnes practiquen diàriament exercicis d'interiorització (respiració, relaxació, observació, silenci, meditació guiada...) que «no són exactament zen», no se sent qüestionada com a mestra zen: «En la definició que la Conferència Episcopal fa del zen hi ha un greu desconeixement. Em preocupa que els bisbes no vagin més a fons en el que

és i el que aporta als cristians: aprofundir i fecundar les seves pròpies arrels religioses. Així podrien donar una resposta més evangèlica i més d'acord amb el Vaticà II ("reconeixin, guardin i promoguin aquells béns espirituals i morals, així com els valors socioculturals que en ells hi ha", *Nostra aetate*, 2). Com deia Panikkar, cap religió té el monopoli del sentit religiós de la vida.»

Una nova relació amb les espiritualitats

Per a Meneses, en aquest moment que «moltes persones busquen una espiritualitat que doni sentit profund a les seves vides, és evident que la novetat no rau en l'abandonament de les grans intuïcions que la humanitat ha mostrat, ni podem obviar les experiències dels nostres místics i els d'altres tradicions. Necessitem recuperar aquesta saviesa, però som conscients que resideix en moltes experiències humanes i sabem que ni tan sols la revelació dels textos sagrats s'ha entès plenament».

Segons la religiosa filipense, «els estudis sobre les religions i el fet de viure en societats multiculturals ens posen de manifest nous paradigmes. La religió ha d'investigar críticament els camins cap a la plena realització de l'ésser humà, ha de tenir en compte com integrar les múltiples dimensions que ens constitueixen, entre elles l'espiritual. Però també i aquí els camins orientals han tingut una gran influència en les generacions joves i la comprensió profunda del cos en l'espiritualitat».

Fent una mirada a l'horitzó, Laia de Ahumada constata al llibre esmentat que «estem passant de la uniformització de les religions a la multiplicitat de camins, diguem-ne, religiosos» i, en aquest sentit, preveu que «la interconviccionalitat ens diu que hi ha altres maneres de viure l'espiritualitat i, des d'aquesta llibertat i capacitat de responsabilitzar-te de la teva vida, pots triar moltes maneres de poder-ho fer. El cristianisme no pot desaparèixer i coexistirà amb altres formes en la mesura que siguem capaços no d'imposar, sinó de poder compartir, des de la pluralitat i la riquesa de cadascuna de les coses que anem veient».